

"EL MAR. LA MAR ...¡SOLO EL MAR!"
Isidor Cònsul

La foto ha tancat el cicle per entrar definitivament als arxius de la història. Es la més coneguda de la "Generació del 27" i se'ls veu, encorbatats i formals, rera una taula de conferències. Al centre, més baixets i fent de vèrtex a l'angle obert de la línia dels caps, hi ha els dos intrusos de la poesia, manaias de l'**Ateneo de Sevilla**. Per la dreta els falquen Jorge Guillén, José Bergamín, Dámaso Alonso i Gerardo Diego. Per l'esquerra, Mauricio Bacarise, Juan Chabás, Federico García Lorca i Rafael Alberti. Però no hi són tots. A la mateixa sala, el sevillà Luis Cernuda s'ho mira des de la primera fila, i per arrodonir el grup hi falten, pel cap baix, dos atots: Pedro Salinas i Vicente Aleixandre.

Rafael Alberti i García Lorca s'han posat de costat i Alberti l'agafa de bracet en senyal inequívoc d'amistat. Joves i tibats, no saben que el destí els ha condemnat a fer de cap i punta de la cronologia generacional, que García Lorca serà víctima primerenca de la barbàrie de la guerra i que ell, Rafael Alberti, que té l'esguard aigualit per l'enyorament del mar de Cadis, els sobreviurà fins passada la norantena. I això que malaltejava del pulmó i per un grapat d'estius necessità els beneficis del repòs i els aires de la serra del Guadarrama. A la foto generacional, Alberti porta un llibre a la mà dreta que podria ser Marinero en tierra (1924), el poemari d'estrena i sobtadament madur que concentrava tota la nostàlgia per la llum i els blaus del mar gadità. El va escriure en una tongada de convalescent i el presentà al **Premio Nacional de Literatura**. El guanyà i, en recuperar el manuscrit, va trobar entre les pàgines un paper arrugat on Antonio Machado, membre del jurat, havia escrit: es, a mi juicio, el mejor libro de poemas presentado al concurso.

Més de setanta anys després, Marinero en tierra es dreça encara com un títol fonamental del poeta i el deix de tristesa dels seus versos es perllonga amb la vehemència d'un desig d'evasió que, des de Madrid, evoca i enyora el perfil pur de la terra i el mar nadius. Una poesia filla de la lírica tradicional que Juan Ramon Jiménez trobava ágil, graciosa, parpadeante: andalucíssima.

Passada la intensitat de Marinero en tierra, la poesia d'Alberti cavalcà a lloure pels indicadors del temps i pagà les penyores que tocava en anys presidits pel desconcert. Així, si La amante (1925) i El alba del alhelí (1926) continuen el fil del cançoner popular, Cal y canto (1927) és de peatge neogongorí, i Sobre los ángeles (1929), Sermones y moradas (1929) i Yo era un tonto y lo que he visto me ha hecho dos tontos (1929) són el tribut a l'aire trasbalsador de les avantguardes. Tot i això, una angoixada veu de crisi i el to apocalíctic fan de Sobre los ángeles un altre dels grans títols albertians.

La contribució a les avantguardes féu de pòrtic al poeta civil de militància comunista i abandament revolucionari. Temps de guerra i versos d'urgència, sovint panfletaris, per recitar al front, de la mateixa manera que el poeta posà en escena La Numància de Cervantes en un Madrid setjat per l'exèrcit feixista. Temps de El poeta en la calle (1931-35), De un momento a otro (1932-38) i Capital de la gloria (1936-38), una febre d'abrivament revolucionari que, pràcticament, ja no el deixà mai més. Sortosament, al costat de poemes de combat i del realisme social que marcava una èpica circumstancial i de to menor, en la veu d'Alberti tornà a fluir-hi l'essència d'una nova tristesa: la profunda nostàlgia de l'exiliat i el retorn a velles afeccions pictòriques. Així surten altres títols cabdals com A la pintura (1952), Ora marítima (1953) i Retornos de lo vivo lejano

(1956).

El maig de 1977, a les Arenes de Barcelona, Alberti va participar en una festa poètica i musical, organitzada a la memòria de Pablo Neruda, símbol de la lluita dels pobles llatinoamericans. Fou una nit de triomf de la poesia civil, de la literatura del compromís i hi recordo l'actuació de Francesc Pi de la Serra i del grup xilè **Inti-Illimani**. A l'hora de tancar, l'himne Els Segadors s'agermanà amb el crit de moda, **El pueblo unido jamás será vencido**. Retornat a casa, vaig obrir Marinero en tierra, el gran absent del recital, per retrobar la veu més pura i intensa de Rafael Alberti. Es el mateix que he tornat a fer avui quan he sabut que el poeta havia mort: El mar. La mar./ El mar. ¡SÓlo la mar! (...)

Isidor Cònsul